

Komandējuma atskaite par dalību COPA – COGECA darba grupās “Fitosanitārie jautājumi”

10.10.2017. Briselē

Darba grupas sanāksmē piedalījās LOSP eksperts A.Vītoliņš

Izskatītie jautājumi:

1. Darba kārtības apstiprināšana.

Tika pieņemta bez izmaiņām.

2. Darba grupas vadītāja ievēlēšana.

Par darba grupas vadītāju ievēlēts tās ilggadējais vadītājs Luc PEETERS (Boerenbond, BE), par vietnieku Guy SMITH (NFU, UK). Radikālas izmaiņas darba grupas darbā nav gaidāmas. Kā prioritātes tika norādītas komunikācijas / sadarbības uzlabošana zinātnieku, nozares un politikas veidotāju starpā, nepieciešamo augu aizsardzības līdzekļu apstiprināšanas kārtības uzlabošana, uct., tādejādi uzlabojot vietējo uzņēmumu konkurētspēju.

3. Iepriekšējās darba grupas protokola apstiprināšana.

Apstiprināts bez iebildumiem.

4. Diskusija par dalībvalstu prioritātēm fitosanitārajā jomā, kā arī dalībvalstu pozīcijas glifosātu jautājumā.

Kā prioritāte vairums dalībvalstīm neapšaubāmi ir AAL lietošanas risku un potenciāli negatīvās ietekmes uz cilvēku un vides samazinājums, tāpat slimību un kaitēkļu monitorings un ierobežošana, bet paralēli tika minēti arī citi ļoti būtiski jautājumi un bažas.

- AAL radītā piesārņojuma mazināšana
- Glifosātu lietošanas atjaunināšana
- Neonikotonoīdu, endokrīno sistēmu ietekmējošo/noārdošo vielu lietošanas aizliegums un ar to saistītie sarežģījumi lauksaimniekiem
- Mazais lietojums un ar to saistītie problēmjautājumi
- Nelegālā AAL importa un lietošanas kāpums
- Alternatīvu, drošāku AAL līdzekļu testēšanas un aprobēšanas perioda samazināšanas iespējas
- Klimata izmaiņu radītās sekas slimību un kaitēkļu izplatībā. Monitoringa problēmas.
- Atļauto AAL līdzekļu samazinājuma rezultātā radītie konkurences riski ES zemniekiem.

Glifosātu lietošanas atjaunošana ir viens no visplašāk diskutētajiem jautājumiem dažāda līmeņa sanāksmēs. Kaut ES pārtikas nekaitīguma un ķīmisko vielu aģentūru (EFSA un ECHA), veiktie pētījumi, pie līdzekļu pareizas lietošanas, neuzrāda būtisku kaitējuma radīšanas risku videi un cilvēkam, un lauksaimniecības organizācijas uzsver herbicīda nepieciešamību, šobrīd sabiedrības un

vides aizstāvju organizāciju spiediena rezultātā lauksaimniecības nozare cieš zaudējumus neesot pietiekami efektīvām alternatīvām, tādejādi rodas arī nevienlīdzīga konkurence ar importēto produkciju. Arī dalībvalstu lauksaimniecības organizāciju starpā nav vienprātības, tāpēc diskusija Copa Cogeca izvērsās karsta.

Neliels kopsavilkums:

- Vairums valstu lauksaimnieku organizāciju ir par atjaunošanu, vai termiņa pagarinājumu izlemšanai.
- IT, FR ir izteikti pret. Dānija, Austrija šaubās. Atsevišķas valstis oficiālu viedokli nepauž, jo valsts un nevalstisko organizāciju viedoklis atšķiras, vai valstī dominē spēcīgs sabiedriskais spiediens, vides organizāciju lobījs.
- Diskusijas ekspertu un industrijas pārstāvju starpā ir loģiskas, pamatotas un auglīgas, bet tikko iesaistās publiskais sektors, tā pamatojumi, pētījumi netiek ņemti vērā.
- Izvērstā Copa – Cogeca informatīvā kampaņa vērtējama pozitīvi, tāpat vairākas valstis atzīmēja, ka līdzīgi kā Lavija ir izvērsušas savas informatīvās kampaņas sabiedrības informēšanai par herbicīdu lietošanu, piesardzību un ieguvumiem.
- Latvijas pozīcija ir sekojoša - atbalstam glifosātu kontrolētas lietošanas atjaunošanu pamatojoties uz zinātniskajiem pētījumiem, jo tie ir vitāli svarīgi lauksaimnieciskai ražošanai.
- Viss izšķirsies gada nogalē, kad notiks balsojums par gala lēmumu. Ticamība, ka vairums dalībvalstis būs gatavas veikt balsojumu ātrāk, ir zema. Diemžēl balsojuma rezultāti joprojām nav prognozējami. Varbūtība ka glifosātu lietošana netiks atjaunota ir visai augsta.

5. REFIT ES tiesību aktu par augu aizsardzības līdzekļiem un pesticīdu atlieku novērtējums.

Novērtējums vēl ir izstrādes procesā, un tas var ilgt vairākus gadus. Ir skaidri pieņemts, ka REFIT iniciatīvas rezultātā nedrīkst pazemināties veselības, pārtikas nekaitīguma un vides aizsardzības standarti. Galvenais mērķis ir zema riska pesticīdu izstrāde, atļauju piešķiršanu un laišanu ES tirgū, operatīvāka līdzekļu aprobēšana, uct. Jau esošo tirgū Zemā riska pesticīdu apkopošana ir procesā. Kopumā iniciatīva no ekspertu puses vērtējama pozitīvi.

6. Starptautiskās biokontroles ražotāju asociācijas (IBMA) David Cary uzstāšanās par sadarbības plāna Copa un Cogeca / IBMA atjaunošanu.

IBMA jau ilgstoši sadarbojas ar Copa Cogeca dažādos jautājumos - sadarbības vadlīnijas, AAL lietošanas vadlīniju izstrāde, papildināšana, sadarbība ar zinātniekiem, uct. Šobrīd ņemot vērā ražotājiem vitāli nepieciešamās zemā riska vielas, kas potenciāli varētu aizstāt, vai papildināt aizliegtos AAL, šī sadarbība ir nepieciešamāka kā jebkad agrāk. Copa Cogeca ir viena no spēcīgākajām lauksaimnieku pārstāvju organizācijām ES, attiecīgi iespējas ietekmēt svarīgu jautājumu virzību arī fotosanitārajā jomā ir augstas.

7. Aktivitātes un jaunumi “Mazā lietojuma” koordinēšanā.

Jaunais augu veselības likums un deleģētie akti tiek ieviesti pakāpeniski, kaut lēnāk par plānoto,

tomēr pietiekami labi. Koordinēšanas mehānisms ir smagnējs un tam ir nepietiekami resursi. Joprojām ir gaidāms vēl lielāks pieejamo risinājumu kritums, attiecīgi “mazā lietojuma” procedūras - aprobēšana, birokrātija, uct tiek mēģinātas uzlabot ņemot vērā dalībvalstu komentārus un jaunākos pētījumus. Diemžēl ne visas valstis ir pietiekami aktīvas, attiecīgi “mazā lietojuma” produktu iztrūkums un sarežģījumi to pietiekami ātrai ieviešanai atsevišķās valstīs rada paaugstinātus rezistences riskus, ekonomisku ietekmi, pārāk bieži tiek izmantotas ārkārtas apstiprināšanas procedūras, kas rada arī ietekmes uz vidi un cilvēkiem riskus. Ne vienmēr produktu apstiprināšana un aizliegums ir balstīts uz zinātniskiem pamatojumiem. Lai uzlabotu situāciju tiek ES līmenī finansēti speciāli pētījumi, uzlabota sadarbība starp zinātniskajām, valsts un nevalstiskajām organizācijām, izstrādātas izmaiņas likumdošanā, veikti izmēģinājumi, uzlabotas un padarītas pieejamākas dažādās datubāzes, joprojām pie šī jautājuma strādā specializētas darbgrupas.

8. Michal Kicinski un Euros Jones (ECPA) uzstāšanās par endokrīno sistēmu ietekmējošām vielām.

Kā zināms ECPA ir Eiropas vadošo augu aizsardzības ražotāju kompāniju, asociāciju apvienība kas aktīvi līdzdarbojas endokrīno sistēmu ietekmējošo vielu ierobežošanas / atļaušanas kritēriju izstrādē. Ir veiktas virkne izmaiņas un papildinājumu likumdošanas aktos 1107/2009, 396/2005. Izmaiņas galvenokārt aptver skaidri definētus kritērijus aktīvo vielu apstiprināšanai. 2016. Gadā iesāktais darbs pie kritēriju izstrādes nemaz nav beidzies, šī gada sākumā paredzētais balsojums šobrīd ir atlikts. Paredzams ka tas notiks šā gada beigās, attiecīgi ātrākais kad kritēriji varēs stāties spēkā ir 2018. gada pirmais kvartāls.

Paredzams, ka izstrādātie kritēriji skars vismaz 26 produktus (pieticīgākie aprēķini). Attiecīgi tas būtiski ietekmēs arī AAL līdzekļu tirgu un lauksaimniekus kopumā, gan eksportējamo produktu, gan importējamo jomā.

Joprojām neatbildēts ir jautājums par to vai aktīvā viela, kuru aizlieds ES, ja tā neizpildīs noteiktos kritērijus, vai to aizlieds arī ražot un eksportēt uz trešajām valstīm.

Kopsavilkums. ED kritēriji nopietni ietekmēs dažādu produktu pieejamību ES (piemēram, mandeles). Normatīvu saskaņotība, būs globāla problēma. Ja Komisija pieņems nesapratīgus lēmumus importa pielaižu jomā, likumdošanas aktos un ar PTO noteikumiem radīsies nopietnas pretrunas.

Daudzas dalībvalstis uzskata ka kritēriji ir jāpārstrādā.

Darba grupa “Augu veselība” (14.30 – 17.30)

Ievads: Augu veselības nozīme lauksaimniekiem un lauksaimniecības kooperatīviem - Luc Peeters, Copa-Cogeca fitosanitāro jautājumu darba grupas priekšsēdētājs

Uzrunā Luc Peeters norādīja uz mūsdienu globalizācijas riskiem, kas rada reālus draudus augu veselībai. Tā ir cilvēku kustība, klimata izmaiņas, uct. Agra informētība ir vienīgā iespēja laicīgi reaģēt uz slimību uzliesmojumiem. Kā rīkoties augu slimību uzliesmojumu gadījumos, būs tuvākā laika prioritāte. Tiks aktualizēti vietējie un globālie ārkārtas plāni.

14.40 – 15.00

"Situācija ar baktēriju *Xylella fastidiosa* Spānijā" - Vicente Dalmau, Generalitat Valenciana

Spānija rīkojas pēc 2015. gadā apstiprināta plāna. Tiek pārbaudītas stādaudzētavas, dārzu centri, parki, uct. Ir vairāk kā tūkstotis monitoringa punktu. Tiek izglītoti patērētāji, speciālisti, uct.

Pirmais apstiprinātais gadījums konstatēts 2016. gada novembrī. Apstiprinājums uzliesmojumam tika saņemts tikai šogad. Diemžēl uz dažādām Spānijas salām ir konstatētas dažādas XF formas. Pamatā tikai mandelēm. Šobrīd reģionā ir 45 stādaudzētavas un neviena nevar izvest vismaz 360 dažādas augu sugas. Visi inficētie koki un potenciāli inficētie karantīnas zonā tiek iznīcināti. Ir izstrādāts arī kompensācijas mehānisms cietušajiem, gan iznīcinot, gan uzturot karantīnas zonu. EU kompensē 50% valsts otrs 50%. Tomēr īpašnieki ļoti negribīgi pakļaujās valsts iestāžu likumīgajiem centieniem normalizēt situāciju lokalizējot un ierobežojot slimības straujo izplatību.

15.00 – 15.40

"Oficiālais kontroles regulējums un augu veselība" - Donnatella Howe, politikas koordinatore, SANTE GD

Stājās spēkā 27.04.2017, pārskatīšana būs 14.12.2019. Izstāstīja regulējuma detaļas, ziņošanas kārtību, pieņemamos mērus, arī sankcijas. Uzlabota robežkontroles sistēma.

"Augu veselības regulas ieviešana" - Rosalinda Scalia un Pasquale di Rubbo, SANTE GD

- japieņem jaunais pasu formāts (Latvijā komentāru sniegšana VAAD ir 27.10.2017)
- augstā riska plāni, to izstrāde ir prioritāte
- prioritārie kaitēkļi, slimības, uct. Plānota sarakstu izveide.

15.40 – 16.00

Jautājumi un atbildes

16.00 – 16.15

Kafijas pauze

Paneldiskusijas: Kā uzlabot augu veselības stāvokli ES?

16.15 – 16.25

Patricia de Almandoz, Cooperativas Agroalimentarias, Spānija

Pēdējos gados arī Spānijā lauksaimniecības nozarē dominē bažas par pieejamo fitosanitāro instrumentu samazināšanos sakarā ar arvien ierobežojošām prasībām, kas apgrūtina kaitēkļu un slimību ierobežošanas iespējas. Šo problēmu pastiprina augi, kuriem ir liela ekonomiskā nozīme dažos Eiropas reģionos, un šo augu produktu imports no valstīm, kur ir atļauts lietot ES zonā aizliegtas aktīvās vielas, rada milzīgus zaudējumus vietējiem lauksaimniekiem. Lauksaimniecības nozare pielāgojas, bet jaunu līdzekļu ieviešana, piemēram, integrētā kaitēkļu apkarošana, neķīmiskās kontroles metodes, ir lēna, jo šie līdzekļi nav tūlīt pieejami, kā arī ir vajadzīgs liels ieguldījums, lai sasniegtu pietiekamu efektu. Pie tam nav garantijas ka šīs metodes līdzēs nopietnu slimību uzliesmojumu gadījumā.

"EPPO agrīnās brīdināšanas pasākumi" - Eiropas un Vidusjūras augu aizsardzības organizācijas (EPPO) direktora palīgs Françoise Petter.

EPPO uztur tā saucamo bīstamību sarakstu, kas regulāri tiek atjaunots. Mērķis ir iespējami agri brīdināt organizācijas dalībvalstis par potenciāli tām bīstamajām slimībām un kaitēkļiem, to izplatību. Gadu gaitā ir izstrādāti īpaši diagnosticēšanas protokoli un inspekciju procedūras, kas nodrošina labu rezultātu. Ja kaitēklis ir pievienots sarakstam, tur tas atrodas vismaz 3 gadus, bet var tik izņemts ja tā potenciālā bīstamība tomēr izrādās ne tik augsta.

Jāsaprot, ka tas nav karantīnas saraksts, bet mēģinājums identificēt riskus.

Eksperts A.Vītoliņš